

Landstingsrådsberedningen

SKRIVELSE
2016-11-09

LS 2016-1207

Landstingsstyrelsen

Yttrande över betänkandet Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44)

Föredragande landstingsråd: Torbjörn Rosdahl

Ärendebeskrivning

Kulturdepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över betänkandet Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44).

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen besluta

att avge yttrande till Kulturdepartementet över betänkandet Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44) i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande.

Landstingsrådsberedningens motivering

Antiziganism är den särskilda rasism som romer utsätts för och i betänkandet betonas viktiga frågor om hur romer i dag utsätts för diskriminering och fördomar, där många upplever ett utanförskap.

Den 20 mars 2014 inrättades Kommissionen mot antiziganism för att komplettera och förstärka samhällets insatser mot antiziganism. Åtgärdsförslagen som nu presenteras från kommissionen har en indirekt och begränsad påverkan på landstingen då den främst riktar sig till regeringen och staten. Kommissionen menar att regeringen tydligare behöver använda sin styrande makt och de medel som står till buds för att kränkningar av romers mänskliga rättigheter ska upphöra.

Kommissionen ger även rekommendationer som bör kunna bidra till att minska antiziganismen i samhället. Idag arbetar landstinget utifrån en åtgärdsplan, LS 1003-0199, för att säkra att lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och förordningen (2009:1299) om

SKRIVELSE
2016-11-09

LS 2016-1207

nationella minoriteter och minoritetsspråk efterlevs. Även varje nämnd och styrelse inom landstinget ansvarar för att följa lagen inom sitt verksamhetsområde. Samtidigt fortsätter landstingets samordnare för de nationella minoriteterna att utveckla, samordna och årligen följa upp landstingets arbete med de nationella minoriteterna.

Arbetet mot antiziganism och för romsk inkludering får inte avstanna. Det ska finnas lika förutsättningar för alla människor i Stockholms län och i hela Sverige.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 27 oktober 2016

Förslag till yttrande

Sammanfattning av betänkandet Kraftsamling mot antiziganism
(SOU 2016:44)

Torbjörn Rosdahl

Carl Rydingstam

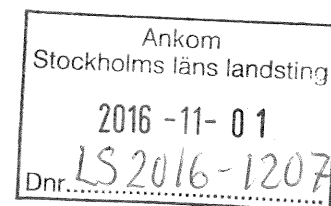
Landstingsstyrelsens förvaltning
Landstingsdirektörens stab

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2016-10-27

LS 2016-1207

Handläggare:
Fredrik Åstedt

Landstingsstyrelsen

Rofel I

Yttrande över betänkandet Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44)

Ärendebeskrivning

Kulturdepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att yttra sig över betänkandet Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44).

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande den 27 oktober 2016
Förslag till yttrande
Sammanfattning av betänkandet Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44)

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att avge yttrande till Kulturdepartementet över betänkandet Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44) i enlighet med landstingsdirektörens förslag till yttrande.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning

I betänkandet lämnar Kommissionen mot antiziganism ett antal rekommendationer till regeringen för det fortsatta arbetet mot antiziganism.

Förvaltningen konstaterar att kommissionens åtgärdsförslag endast har en indirekt och begränsad påverkan på landstingen. Förvaltningen välkomnar dock kommissionens rekommendation om att regeringen bör säkerställa stöd till och samordning av myndigheter med uppdrag inom ramen för strategin för romsk inkludering.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 20 mars 2014 att inrätta Kommissionen mot antiziganism för att komplettera och förstärka samhällets insatser mot antiziganism. Antiziganism är den särskilda rasism som romer utsätts för. Kommissionen överlämnade den 20 juni 2016 betänkandet Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44) till regeringen. I betänkandet lämnas ett antal rekommendationer till regeringen. Kommissionen menar att regeringen tydligare än i dag behöver använda sin styrande makt och de medel som står till buds för att kränkningar av romers mänskliga rättigheter ska upphöra.

Överväganden

Kommissionen mot antiziganism tar i sitt betänkande upp viktiga frågor om hur romer har behandlats och behandlas än idag i Sverige. Flera av de rekommendationer som lämnas i betänkandet bör kunna bidra till att minska antiziganismen i samhället. Förvaltningen välkomnar särskilt kommissionens rekommendation om att regeringen bör säkerställa stöd till och samordning av myndigheter med uppdrag inom ramen för strategin för romsk inkludering. Förvaltningen konstaterar samtidigt att kommissionens åtgärdsförslag främst riktar sig till regeringen och staten och att de endast har en indirekt och begränsad påverkan på landstingen.

Landstinget har utarbetat en åtgärdsplan, LS 1003-0199, för att säkra att lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk och förordningen (2009:1299) om nationella minoriteter och minoritetsspråk efterlevs. I lagen fastslås att Sverige har fem nationella minoriteter, däribland romer. Varje nämnd och styrelse inom landstinget ansvarar för att inom sitt verksamhetsområde vidta nödvändiga åtgärder för att lagens intentioner ska uppfyllas.

Samordnaren för de nationella minoriteterna vid landstingsstyrelsens förvaltning ansvarar för att utveckla, samordna och årligen följa upp landstingets arbete med de nationella minoriteterna. Samråd hålls regelbundet med den romska samrådsgruppen. Frågor som har tagits upp i samrådsgruppen innefattar bemötande vid sjukvårdsinrättningar, önskemål om mottagningar enbart för romer, samt satsningar på de nationella minoriteternas kultur. Samråden har bland annat resulterat i genomförandet av följande aktiviteter:

- Romska hälsoinspektörer har utbildats i ett projekt drivet av det romska ungdomsförbundet. Landstinget har varit delaktigt i projektet genom att erbjuda en kontaktperson för hälsoinspiratörerna. Medel till projektet har skjutits till från SLL Social hållbarhet.

- Seminarier om romska kvinnor i det svenska samhället och romska mäns hälsa har anordnats i samarbete med Transkulturellt centrum. Seminarierna riktade sig till landstingsanställda.
- Nationella minoriteter och minoritetsspråk har blivit en punkt i landstingets obligatoriska chefsutbildning i jämställdhet, jämlikhet och mångfald.
- Landstinget har varit initiativtagare till och samordnande i landstingens/regionernas nationella nätverk för arbetet med nationella minoriteter.
- Ett nätverk för arbetet med nationella minoriteter, bestående av kontaktpersoner från landstingets förvaltningar och bolag, har bildats.
- Länsstyrelsen har genomfört en konferens för att synliggöra romers behov i vården, samt för att lyfta landstingens och regionernas potentiella roll på det hälsofrämjande området i strategin för romsk inkludering.

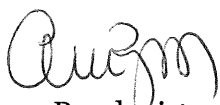
Yttrandet har tagits fram i samråd med SLL Social hållbarhet.

Ekonomiska konsekvenser av beslutet

Beslutet att avge yttrande har inga ekonomiska konsekvenser.

Miljökonsekvenser av beslutet

I enlighet med landstingets Miljöpolitiska program 2012-2016 har hänsyn till miljön beaktats och slutsatsen är att det inte är relevant med en miljökonsekvensbedömning i detta ärende.

Anne Rundquist
Tillförordnad landstingsdirektör

Kulturdepartementet

Yttrande över betänkandet Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44)

Stockholms läns landsting har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44).

Kommissionen mot antiziganism tar i sitt betänkande upp viktiga frågor om hur romer har behandlats och behandlas än idag i Sverige. Flera av de rekommendationer som lämnas i betänkandet bör kunna bidra till att minska antiziganism i samhället. Landstinget välkomnar särskilt kommissionens rekommendation om att regeringen bör säkerställa stöd till och samordning av myndigheter med uppdrag inom ramen för strategin för romsk inkludering. Landstinget konstaterar samtidigt att kommissionens åtgärdsförslag främst riktar sig till regeringen och staten och att de endast har en indirekt och begränsad påverkan på landstingen.

Stockholms läns landstings har utarbetat en åtgärdsplan för att säkra att lagen respektive förordningen om nationella minoriteter och minoritetsspråk efterlevs. Varje nämnd och styrelse inom landstinget ansvarar för att inom sitt verksamhetsområde vidta nödvändiga åtgärder för att lagens intentioner ska uppfyllas. Landstingets samordnare för de nationella minoriteterna ansvarar för att utveckla, samordna och årligen följa upp landstingets arbete med de nationella minoriteterna, däribland den romska minoriteten. Samråd hålls regelbundet med den romska samrådsgruppen. Samråden har bland annat resulterat i att romska hälsoinspektörer utbildats i ett projekt drivet av det romska ungdomsförbundet. Seminarier riktade till landstingsanställda om romska kvinnor i det svenska samhället och om romska mäns hälsa har anordnats i samarbete med Transkulturellt centrum.

Sammanfattning

Kommissionen har haft regeringens uppdrag att åstadkomma en kraftsamling i arbetet mot antiziganism och att överbrygga den förtroendeklyfta som finns mellan den romska gruppen och samhället i övrigt. Antiziganism är den särskilda rasism som romer utsätts för.

Kommissionen har haft en unik sammansättning med en majoritet romer, vilket har påverkat förutsättningarna att bedriva en verksamhet med utgångspunkt i romsk delaktighet och medbestämmande. Därutöver har kommissionens verksamhet vägletts av vad som har framkommit i de konsultationer och dialoger som genomförts med ett stort antal romer.

Uppdraget har innefattat att utifrån kunskap om antiziganism och dess påverkan på många romers livsvillkor förmå ansvariga aktörer att inta en mer aktiv hållning i arbetet mot den diskriminering och vardagsrasism som romer möter i det svenska samhället. Kommissionen har också haft uppdraget att följa utvecklingen och sammanställa de granskningar och åtgärder som vidtagits av olika aktörer när det gäller frågan om registrering av romer på etnisk grund. Rapporten *Registrering på etnisk grund*, bilaga 5, beskriver hur kommissionen genomfört uppdraget.

Dessutom har kommissionen haft regeringens uppdrag att ta fram och sprida ett material som utgår från den vitbok som beskriver övergrepp och kränkningar som romer har utsatts för under 1900-talet, *Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet* (Ds 2014:8). Kommissionen har fullföljt denna del av uppdraget genom att ta fram och sprida skolboken *Antiziganismen i Sverige – om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet och i dag* samt en tillhörande lärarhandledning.

En viktig del av verksamheten har varit att synliggöra vad begreppet antiziganism står för och dess betydelse för romers mänsk-

liga rättigheter. I detta syfte har kommissionen tagit fram en skrift, offentliggjort rapporter, reagerat på händelser som förefaller ha sin grund i antiziganism, publicerat krönikor på kommissionens webbplats och skrivit debattartiklar. Dessa aktiviteter har haft det övergripande syftet att utmana de antiziganistiska hinder romer möter. De har motiverats utifrån kommissionens iakttagelse att antiziganismen anses vara legitim bland många i det svenska samhället. För att bryta detta mönster har det varit nödvändigt att aktivt ta ställning för romers mänskliga rättigheter.

Kommissionen lämnar i betänkandet ett antal rekommendationer till regeringen. De tar sin utgångspunkt i kommissionens övergripande slutsats att det i stor utsträckning saknas styrning och kontinuitet både i politiken och i initiativ från andra aktörer. För att på allvar motverka antiziganismen behöver ett antal åtgärder vidtas. Regeringen behöver tydligare än i dag använda sin styrande makt och de medel som står till buds för att kränkningar av romers mänskliga rättigheter ska upphöra. För att nå framgång är det nödvändigt att regeringen i sitt arbete säkerställer att det fortsatta arbetet präglas av reell romsk delaktighet och inflytande.

Erkännandet måste fyllas med ett innehåll

Situationen för romers mänskliga rättigheter är allvarlig. Antiziganismen påverkar många romers möjligheter att vara en del av befintliga strukturer och diskrimineringen påverkar romers tillgång till bostad, utbildning, arbetsmarknad, socialtjänst och hälso- och sjukvård. Situationen synliggör att de åtgärder som hittills har vidtagits inte har varit tillräckliga för att komma till rätta med den diskriminering och de kränkningar som alltjämt drabbar romer. Det visar sig inte minst i det förhållandet att romers anmälningar om hatbrott och diskriminering tillåts passera obemärkta och att det påfallande ofta finns en oförståelse inför allvaret i de omfattande kränkningar som romer utsätts för.

Antiziganismen har en kontinuitet, vilket också framgår i hanteringen av Skånepolisens register och den offentliga debatten om utsatta EU-medborgare. Kommissionen noterar likväl att det har skett en utveckling som pekar på att det i dag finns en större insikt om och ett erkännande av antiziganismens påverkan på romers till-

gång till sina mänskliga rättigheter. Erkännandet måste emellertid avspeglas i åtgärder som bidrar till att kränkningarna upphör.

Det är viktigt att det vidtas åtgärder som markerar att majoritetssamhället tydligt tar avstånd från och ansvar för den antiziganism som romer utsatts för. För att avståndstagandet ska kunna bidra till att skapa en grund för framtiden krävs att det också följs av utfästelser om åtgärder som förhindrar upprepning. Det är mot denna bakgrund som kommissionen föreslår att statsministern bör framföra en officiell ursäkt för de historiska övergrepp som romer utsatts för. Ursäkten kan bara bli trovärdig om den framförs som ett led i ett framåsyftande arbete för att förhindra kränkningar av romers mänskliga rättigheter.

Ett sätt att förhindra återupprepning är insatser som bidrar till att synliggöra Sveriges antiziganistiska historia och romers historia och närvaro också i andra avseenden. Därför föreslår kommissionen att regeringen säkerställer tillgången och spridningen av skolboken och vitboken samt i lämplig form ser över möjligheten att inrätta minnesmärken och minnesdagar. Exempelvis bör den 2 augusti högtidlighållas som minnesdag över Förintelsen av romer.

Det finns ett stort antal ortnamn som anspelar på antiziganism. Kommissionen föreslår att regeringen initierar en utredning med uppdrag att ta ställning till en framtida hållning i synen på sådana namn och beteckningar.

Skånepolisens massregistrering av romer har fått allvarliga konsekvenser när det gäller romers tilltro till möjligheterna att kunna hävda sina mänskliga rättigheter, och har vidgat förtroendeklyftan mellan romer och majoritetssamhället. Regeringen bör se till att de återstående frågor som romer har om registreringen får tillfredsställande svar. Det rättsliga skyddet mot registrering på etnisk grund bör också ses över för att förhindra att en upprepning sker.

Rättsliga processer är en verkningsfull metod för att motverka antiziganism och är normerande. Mot denna bakgrund bör regeringen verka för att Diskrimineringsombudsmannen (DO) i högre utsträckning utreder anmälningar om diskriminering och att dessa i större utsträckning än i dag prövas av domstol. Likaså bör regeringen verka för att anmälningar till Polisen om hatbrott i högre utsträckning utreds och lagförs. Dessutom bör dessa myndigheter förstärka sina främjande insatser och vara en starkare aktör mot kränkningar.

Med tanke på rättsprocessers betydelse bör protokoll 12 till Europakonventionen och tilläggsprotokollet till FN-konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ratificeras. Kommissionen ser även positivt på regeringens avisering om att ett nationellt oberoende organ för mänskliga rättigheter inrättas och betonar det angelägna i att det arbetet kommer igång skyndsamt.

Romers erfarenhet av diskriminering och bristande tillgång till rättigheter i Sverige kan inte ses isolerat från det som sker i andra delar av Europa. För att effektivisera arbetet mot antiziganism i Europa anser kommissionen att regeringen bör verka för att det tillsätts en särskild representant inom EU med resurser och befogenheter att samordna och intensifiera unionens insatser för romers mänskliga rättigheter.

Styrning av åtgärder mot antiziganism

Kommissionen vill betona vikten av att regeringen överväger insatser som bidrar till en tydlig hållning i arbetet mot antiziganism.

Kommissionen rekommenderar regeringen att i sin styrning av statliga förvaltningsmyndigheter lägga vikt vid åtgärder som motverkar antiziganism. Genom en tydlig myndighetsstyrning om vad regeringen vill uppnå i arbetet mot antiziganism och genom kontinuerlig uppföljning, finns det goda förutsättningar att också få underlag för att utvärdera insatserna. Ett sådant tillvägagångssätt kan förväntas bidra till att myndigheter i större utsträckning bedriver och återrapporterar en verksamhet som tar sikte på att motverka antiziganism.

Det romska civilsamhällets förutsättningar har varit en återkommande fråga vid kommissionens dialoger med romer. De synpunkter som har framförts rör det romska civilsamhällets möjligheter att verka på sina egna villkor samt organisationsbidragens storlek och fördelning. Kommissionens genomgång av hur ekonomiskt stöd har fördelats visar att det är befogat att vidta åtgärder i syfte att öka det statliga stödet till romska organisationer. Därutöver bör bidragsgivande myndigheter ges i uppdrag att se över arbetssätt som kan bidra till att öka fördelningen av verksamhetsstöd till romska organisationer.

Kommissionen rekommenderar regeringen att i det fortsatta arbetet med att genomföra strategin för romsk inkludering överväga hur myndigheter som får uppdrag inom strategin kan få ett ökat stöd. Flera av de myndigheter som har uppdrag inom strategin efterlyser ett forum för kontinuerligt utbyte av vunnna erfarenheter. Länsstyrelsen i Stockholms län har haft en samordnande funktion. Det kan finnas erfarenheter hos den myndigheten som regeringen bör tillvarata vid ett övervägande av en lämplig aktör som kan utgöra ett stöd för och samordna myndigheters arbete mot anti-ziganism.

Public service-bolagens årsredovisningar visar att regeringens ambition att programutbudet på romani čhib ska öka i betydande utsträckning inte har infriats. Trots att situationen har uppmärksamats av Granskningsnämnden, har ingen märkbar förändring skett. I betänkandet rekommenderar kommissionen regeringen att noga följa omfattningen av sändningstid på romani čhib i public service-bolagen SVT, SR och UR i syfte att genomföra en eventuell revidering av sändningstillstånden vid nästa tillfälle.

Regeringen har aviserat en översyn av minoritetspolitiken. Kommissionen välkomnar initiativet och anser det angeläget att en sådan översyn omfattar frågor om tillsyn och sanktioner. Därutöver anser kommissionen att översynen bör innefatta att se över förverkligandet av minoritetsrättigheterna utanför förvaltningsområdena samt hur samråd och dialoger kan stärkas.

Länsstyrelsen i Stockholms län har nyligen getts i uppdrag att utveckla samverkan och samordna det arbete som bedrivs avseende medborgare inom EU/EES-området som vistas tillfälligt i Sverige. Kommissionen framhåller det angelägna i att uppdraget genomförs utifrån ett rättighetsperspektiv. Bakgrunden är kommissionens iakttagelse om hur den allmänna debatten om gruppens rättigheter förs, där krav ställs på förbud mot tiggeri, ”nolltolerans” och snabba, effektiva avhysningar.

Center för romska frågor

I betänkandet rekommenderar kommissionen regeringen att påbörja ett arbete med att inrätta ett nationellt center för romska frågor. Centret bör bedriva ett arbete för att driva på en kunskapsutveck-

ling om antiziganism och dess konsekvenser. Andra uppgifter för centret bör vara att följa upp, bevaka och utvärdera insatser av aktörer som har en roll i att motverka antiziganism samt att komma med förslag på lämpliga åtgärder. Vidare bör centret verka för att det genomförs aktiviteter som syftar till att stärka romsk kultur och språk. Centret bör också ha i uppgift att ge råd och stöd till romer om vart de kan vända sig för att hävda sina rättigheter. Centret bör inte ha något tillsynsuppdrag.

Centret bör ges formen av en statlig nämnd, i vilken romer är väl representerade.

Betänkandet ger underlag för regeringens fortsatta arbete med att bereda denna fråga i nära dialog och samverkan med romer.